

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

TRẦN THỊ HÒA

**PHÁT TRIỂN CÔNG THƯƠNG
TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG**

Chuyên ngành: Kinh tế học

Mã số: 62.31.01.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI DẪN KHOA HỌC KHOA HỌC:

1. PGS.TS. ĐINH VĂN THÀNH

2. TS. PHÙNG TẤN VIẾT

HÀ NỘI - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các số liệu nêu trong luận án là trung thực. Những kết luận khoa học của Luận án chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận án

Trần Thị Hòa

MỤC LỤC

	Trang
Trang phụ bìa	
Lời cam đoan.....	i
Mục lục.....	ii
Danh mục các chữ viết tắt.....	v
Danh mục các bảng.....	vii
Danh mục các hình vẽ, sơ đồ.....	viii
MỞ ĐẦU.....	1
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU VỀ PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP VÀ THƯƠNG MẠI TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH/THÀNH PHỐ.....	5
1.1. Tình hình nghiên cứu ở nước ngoài.....	5
1.2. Tình hình nghiên cứu ở Việt Nam.....	8
CHƯƠNG 2: MỘT SỐ CƠ SỞ KHOA HỌC CHỦ YẾU VỀ PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP VÀ THƯƠNG MẠI TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH/THÀNH PHỐ	15
2.1. Vị trí, vai trò và sự cần thiết phát triển công nghiệp và thương mại.....	15
2.1.1. Phân định một số khái niệm có liên quan đến phát triển, phát triển công nghiệp và thương mại của một tỉnh/thành phố.....	15
2.1.2. Vị trí của công nghiệp và thương mại đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của một tỉnh/thành phố.....	19
2.1.3. Vai trò của công nghiệp và thương mại đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh/thành phố.....	20
2.1.4. Sự cần thiết khách quan của phát triển công nghiệp và thương mại trên địa bàn tỉnh/thành phố.....	23
2.2. Một số lý thuyết về phát triển công nghiệp và thương mại trên địa bàn tỉnh/thành phố...24	
2.2.1. Lý thuyết “Cực phát triển” và sự vận dụng vào phát triển công nghiệp của một tỉnh/thành phố.....	24

2.2.2. Lý thuyết về lợi thế phát triển, lợi thế cạnh tranh và sự vận dụng vào phát triển công nghiệp và thương mại của một tỉnh/thành phố	26
2.3. Nội dung, các tiêu chí đánh giá và các nhân tố ảnh hưởng sự phát triển công nghiệp và thương mại trên địa bàn tỉnh/thành phố	30
2.3.1. Nội dung chủ yếu phát triển công nghiệp và thương mại trên địa bàn tỉnh/thành phố	30
2.3.2. Các tiêu chí đánh giá sự phát triển công nghiệp và thương mại trên địa bàn tỉnh/thành phố	39
2.3.3. Các nhân tố ảnh hưởng sự phát triển công nghiệp và thương mại trên địa bàn tỉnh/thành phố	44
2.4. Kinh nghiệm của một số tỉnh/thành phố về phát triển công nghiệp và thương mại và bài học kinh nghiệm.....	48
2.4.1. Kinh nghiệm của một số tỉnh/thành phố về phát triển công nghiệp và thương mại	48
2.4.2. Bài học kinh nghiệm cho thành phố Đà Nẵng.....	58
CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP VÀ THƯƠNG MẠI TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG.....	61
3.1. Khái quát chung về thực trạng phát triển kinh tế - xã hội thành phố Đà Nẵng thời gian qua.....	61
3.1.1. Thực trạng phát triển kinh tế	61
3.1.2. Một số vấn đề về xã hội.....	67
3.2. Phân tích thực trạng phát triển công nghiệp và thương mại của thành phố Đà Nẵng từ năm 2001 đến nay.....	68
3.2.1. Phân tích thực trạng phát triển công nghiệp của thành phố Đà Nẵng	68
3.2.2. Phân tích thực trạng phát triển thương mại của thành phố Đà Nẵng	75
3.2.3. Phân tích các điều kiện đảm bảo cho công nghiệp và thương mại phát triển bền vững	85
3.3. Đánh giá chung về thực trạng phát triển kinh tế - xã hội, công nghiệp và thương mại thành phố Đà Nẵng giai đoạn 2001-2012.....	104

3.3.1. Đánh giá thực trạng phát triển kinh tế - xã hội của Đà Nẵng.....	104
3.3.2. Đánh giá thực trạng phát triển công nghiệp và thương mại của Đà Nẵng...	105
CHƯƠNG 4: ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP VÀ THƯƠNG MẠI TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ ĐÀ NẴNG.....	112
4.1. Bối cảnh và những cơ hội, thách thức đối với phát triển công nghiệp và thương mại thành phố Đà Nẵng.....	112
4.1.1. Bối cảnh và triển vọng.....	112
4.1.2. Phân tích điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức của công nghiệp và thương mại Đà Nẵng thời kỳ tới.....	117
4.2. Quan điểm, mục tiêu, định hướng phát triển công nghiệp và thương mại trên địa bàn thành phố Đà Nẵng.....	121
4.2.1. Quan điểm phát triển công nghiệp và thương mại.....	121
4.2.2. Mục tiêu phát triển công nghiệp và thương mại.....	122
4.2.3. Định hướng phát triển công nghiệp và thương mại.....	123
4.3. Các giải pháp chủ yếu nhằm phát triển công nghiệp và thương mại thành phố Đà Nẵng.....	125
4.3.1. Nhóm giải pháp cơ bản.....	125
4.3.2. Nhóm giải pháp đột phá.....	134
4.3.3. Nhóm giải pháp khác.....	142
4.4. Một số kiến nghị nhằm phát triển công nghiệp và thương mại thành phố Đà Nẵng.	145
4.4.1. Kiến nghị với Chính phủ.....	145
4.4.2. Kiến nghị với cơ quan quản lý nhà nước.....	147
4.4.3. Kiến nghị với doanh nghiệp.....	148
KẾT LUẬN.....	149
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ.....	151
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	153
PHỤ LỤC.....	161

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

TỪ VIẾT TẮT	TIẾNG ANH	TIẾNG VIỆT
BLHH&DTDV		Bán lẻ hàng hóa và doanh thu dịch vụ
BQ		Bình quân
CCN		Cụm công nghiệp
CN		Công nghiệp
CN&TM		Công nghiệp và thương mại
CN&XD		Công nghiệp và xây dựng
CNDV		Công nghiệp dịch vụ
CNH-HĐH		Công nghiệp hóa, hiện đại hóa
CNHT		Công nghiệp hỗ trợ
CSCN		Chính sách công nghiệp
CSHT		Cơ sở hạ tầng
CSTM		Chính sách thương mại
ĐKKD		Đăng ký kinh doanh
DN		Doanh nghiệp
DNCN		Doanh nghiệp công nghiệp
DNNNTW		Doanh nghiệp nhà nước Trung ương
DNTM		Doanh nghiệp thương mại
ĐP		Địa phương
DV		Dịch vụ
FDI	Foreign Direct Investment	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
GDP	Gross Domestic Product	Tổng sản phẩm quốc nội
GTGT		Giá trị gia tăng
GTTT		Giá trị tăng thêm
ICOR	Incremental capital output ratio	Hiệu suất đầu tư
KCHTTM		Kết cấu hạ tầng thương mại
KCN		Khu công nghiệp
KD		Kinh doanh
KDTM		Kinh doanh thương mại

TỪ VIẾT TẮT	TIẾNG ANH	TIẾNG VIỆT
KH-CN		Khoa học - công nghệ
KT-XH		Kinh tế - xã hội
LĐ		Lao động
NK		Nhập khẩu
NLTS		Nông, lâm, thủy sản
NSLĐ		Năng suất lao động
NXB		Nhà xuất bản
PCI	Provincial Competitiveness Index	Chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh
PTBV		Phát triển bền vững
QĐ		Quyết định
QLNN		Quản lý nhà nước
QLTT		Quản lý thị trường
SX		Sản xuất
SXCN		Sản xuất công nghiệp
SXKD		Sản xuất kinh doanh
TFP	Total Factor Productivity	Năng suất các nhân tố tổng hợp
TM		Thương mại
TMBB		Tổng mức bán buôn
TMĐT		Thương mại điện tử
TMDV		Thương mại dịch vụ
TP		Thành phố
TPĐN		Thành phố Đà Nẵng
TTTM		Trung tâm thương mại
TW		Trung ương
UBND		Ủy ban nhân dân
USD	United States Dollar	Đô la Mỹ
VĐT		Vốn đầu tư
WTO	World Trade Organization	Tổ chức thương mại thế giới
XK		Xuất khẩu
XNK		Xuất nhập khẩu
XTTM		Xúc tiến thương mại

DANH MỤC CÁC BẢNG

Số hiệu	Tên bảng	Trang
Bảng 2.1	Từ phát triển đến phát triển bền vững	16
Bảng 3.1	Chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh TPĐN theo thành phần, giai đoạn 2006-2012	93
Bảng 3.2	Một số chỉ tiêu chủ yếu về môi trường tại TPĐN, 2008-2012	104

DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ, SƠ ĐỒ

Số hiệu	Tên bảng	Trang
Hình 2.1	Những nhân tố quyết định lợi thế cạnh tranh quốc gia	27
Hình 2.2	Các nhân tố ảnh hưởng sự phát triển CN&TM của tỉnh/TP	48
Hình 3.1	Tốc độ tăng trưởng GDP (giá so sánh) của TPĐN và các ngành kinh tế, 2001-2012	61
Hình 3.2	NSLĐ và tốc độ tăng NSLĐ của TPĐN, 2001-2012	62
Hình 3.3	NSLĐ theo ngành kinh tế của TPĐN	63
Hình 3.4	Cơ cấu kinh tế, cơ cấu đầu tư và cơ cấu LĐ ngành CN&TM TPĐN, 2001-2012	65
Hình 3.5	Vốn kinh doanh BQ, doanh thu thuần BQ một DNCN của TPĐN và cả nước, 2005-2011	70
Hình 3.6	NSLĐ, tốc độ tăng NSLĐ ngành CN và TPĐN, 2001-2012	72
Hình 3.7	Tốc độ tăng trưởng GDP ngành CN (giá so sánh) và hệ số ICOR ngành CN của Đà Nẵng, 2001-2012	73
Hình 3.8	Tài sản dài hạn BQ một LĐ và doanh thu thuần BQ một LĐ của DNCN Đà Nẵng và cả nước, 2005-2011	73
Hình 3.9	Cơ cấu giá trị SXCN phân theo thành phần kinh tế, 2001-2012	75
Hình 3.10	Quy mô và tốc độ tăng tổng mức BLHH&DTDV trên địa bàn TPĐN, 2001-2012	76
Hình 3.11	Vốn kinh doanh BQ và doanh thu thuần BQ một DNTM tại Đà Nẵng và cả nước, 2005-2011	77
Hình 3.12	NSLĐ, tốc độ tăng NSLĐ ngành TM và TPĐN, 2001-2012	82
Hình 3.13	Tốc độ tăng trưởng GDP (giá so sánh) và hệ số ICOR ngành TM Đà Nẵng, 2001-2012	83
Hình 3.14	Tài sản dài hạn và doanh thu thuần BQ một LĐ của DNTM Đà Nẵng và cả nước, 2005-2011	83
Sơ đồ 3.1	Quy trình xây dựng và thực thi chính sách CN&TM tại TPĐN	102

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của Luận án

Đà Nẵng là thành phố trực thuộc Trung ương, có vị trí chiến lược về kinh tế - xã hội, an ninh - quốc phòng đối với khu vực miền Trung - Tây Nguyên và cả nước. Nghị quyết số 33 NQ/TW ngày 16/10/2003 của Bộ Chính trị đã xác định mục tiêu: *“Xây dựng Đà Nẵng trở thành một trong những đô thị lớn của cả nước, là trung tâm kinh tế - xã hội lớn của miền Trung với vai trò là trung tâm công nghiệp, thương mại, du lịch và dịch vụ...”*. Nghị quyết số 66/2008/NQ-HĐND ngày 03/07/2008 của Hội đồng nhân dân thành phố Đà Nẵng về Quy hoạch tổng thể phát triển kinh tế - xã hội thành phố Đà Nẵng thời kỳ 2011- 2020 theo hướng xây dựng và phát triển Đà Nẵng trở thành trung tâm công nghiệp, trung tâm phân phối của khu vực và cả nước. Nhìn chung, cả Trung ương và chính quyền thành phố đều xác định xây dựng Đà Nẵng theo hướng là địa hạt của khu vực trong lĩnh vực công nghiệp và thương mại vào năm 2020.

Nằm vị trí nằm ở trung độ đất nước, với vai trò là hạt nhân của vùng kinh tế trọng điểm miền Trung và là cửa ngõ phía đông của tuyến Hành lang kinh tế Đông - Tây, Đà Nẵng có vị trí chiến lược về kinh tế - xã hội, an ninh - quốc phòng đối với khu vực miền Trung – Tây Nguyên và cả nước. Đồng thời, Đà Nẵng có hệ thống giao thông thuận lợi nối liền với các tỉnh, vùng, miền trong cả nước, và là trung tâm kinh tế lớn nhất miền Trung nên Đà Nẵng đã, đang và sẽ là trung tâm công nghiệp và thương mại của khu vực và cả nước. Sự tăng trưởng và phát triển công nghiệp và thương mại của Đà Nẵng có sức mạnh lan tỏa rộng lớn và tác động mạnh mẽ tới sự phát triển kinh tế - xã hội của vùng, khu vực và cả nước.

Những năm qua, ngành công thương (bao gồm ngành công nghiệp và thương mại) Đà Nẵng đã đạt được những thành tựu đáng kể, đóng góp lớn vào tăng trưởng GDP của thành phố. Trong bối cảnh Việt Nam đã trở thành thành viên chính thức của Tổ chức thương mại thế giới và chuyển mạnh sang xây dựng nền kinh tế thị trường hiện đại, công nghiệp và thương mại Đà Nẵng càng có nhiều cơ hội phát triển và đóng góp ngày càng quan trọng vào sự phát triển kinh tế - xã hội của thành phố. Tuy nhiên, sự phát triển của công nghiệp và thương mại thời gian qua thực sự chưa tương xứng với tiềm năng và lợi thế của nó, những đóng góp của công nghiệp